

FebrCard.). *Llimonerar*. *Llimonat*; *llimonea* [c. 1400]. *Llimonenc* (oliva *llimonenca*, *DAmén.*). *Llimoneta* [Belv.]. *Enllimonar*.

De *llima*: *Llimada*. *Llimer*; *llimera* (supra); *llimeral* 'estesa de llimoners': «aquella partida tota és *llimeràl*, però també hi ha algun *teroygè*» Alcalà de Xivert (1961). Per a *llimeta* 'ampolleta', que no ve d'aquí (veg. *DECH limeta*, i cf. *FIGUETA*).

¹ El *DTO.* de 1647 portava «*llimó*, malum citreum», i encara que l'ed. de 1670 hi afegí *llimona*, no sé si hi ha un malentès, però sembla ser altra cosa: essent així que explica «*herba*: limonium, meta sylvestris, terrae tintinnabulum». — ² El meu pare l'usa en la novelleta *El Perfecte Dandi* (O. C., 571b15), però justament el personatge que ho diu és un elegant i que fa vida de cafès, i gasta castellanismes.

Llimós, *llimositat*, *llimotxa*, V. *llim* *Llimpiar*, *llimpada*, V. *llimpid* *Llimutja*, *llimutjar*, V. *llim* *Llinament*, V. *llinia* *Llinar*, *llinassa*, V. *lli* *Llinassa*, *llinat*, V. *llena* *Llinatge*, V. *llinia* *Llinea*, V. *gendre* *Llinc*, V. *lli* *Llinda*, *llindar*, V. *llimit* *Llindell*, *llindera*, V. *llimit* *Llinet*, V. *lli* *Llingot*, V. *llingot* *Llinós*, *llinosas*, *llinquer*, *-queret*, V. *lli* *Llitsó*, V. *lletsó* (LLET) *Llinterna*, V. *llanterna* *Llinya*, *llinyada*, *llinyar*, *llinyatge*, *llinyeta*, *llinyol*, *llinyola*, *llinyolar*, V. *llinia* *Lliparnós*, V. *llepar* *Llipodera*, *llipot*, *llipotí*, *llipota*, *-otera*, V. *llampúdol* *Llireta*, V. *lliri*

LLIRI, del ll. *lilium* id., amb evolució fonètica mig-sàvia (antigament *llir*, més popular). □ 1.ª *doc.*: tant *lliri* com *llir* apareixen des de la fi del S. XIII.

«L'abadessa pregava les dones ---: —Odonar roses, *lliri*, flors, donen adelitament e plaer al cors, e per aquell plaer és perill que l'ànima no s'enclín a desirar alguna vanitat carnal; e per açò és bo que --- no tingam nulla flor, si doncs no la posàvem a l'altar, per tal que-n sia mills aornat», Llull (*Blanq.*, *NCL.* I, 157.9).

Llir ja des del principi apareix com a forma pròpia de la llengua més tradicional, ço que la féu concretar com la pròpia del llenguatge poètic. A la fi d'un poema amb molts rims en *-ir* invocant la guarda del Creador de primaveres sobre els seus protectors posa Cerverí (rima rica *-jalir*): «La donna *-ls* Cartz e *-l* Rey gart de falir / Cil qui de may tria ros' e fa *llir*» (72/94, VII, 2). I *llir* es troba també en Llull, però en les seves poesies; també en frases de to solemne: «Nostre Senyor --- anvià Galeàs son leyal cavaler --- per so qu'él despuàs lo castel de las bonas conse<|>las, qui són prous e nêtas con la flor del *llir*, què anc no sentí la calor del sol», Reixac (*Questa*, 42.15 i en altres passatges, en algun amb el plural *llis*, amb *-rs* pronunciat *-s*); «Déu sols n'ha 'bsolta / de totes una / --- / del cens e ronya / --- / tan general, / sola n'és franca, / més que neu blanca, / rosa, gesmir / e flor de *llir* / --- / immaculada / ---», JRoig (*Spill*, 10586); «*Llir* net e pur, - tota pulchra Maria, / Mare de Déu, - repar de nostra vida, / feu qu'en lo cel - mirant vos lou tot dia!», Arnau Dezcós, a. 1487 (JMBover, *Bi. EscrBal.* I, 582.9.7).

La forma francesa, *lis*, sol aparèixer com a nom de les Armes de França; però de vegades també en altres formes més catalanes: en la cançó de la Batalla de Pavia (1525): «li miran lo muscle esquerra / n'hi troban tres grans flors de *lli*» i més avall *la flo de llis* rimant amb *Sant Denis* (versió A), *flo del lli* (versió D), MilàF (*Romlo.*, 80.12); «és filla del rey de Fransa, - germana del d'Aragó, / y si acàs no 'm voleu creure, - mireu-li lo sabatò: / veureu las tres flors de *lliri* - y las ramas d'Aragó», id. (218.20). Altrament figura sovint en el cançoner popular, com en el refrany final de la bella cançó de la «Pepa / de la Torre Xica, de la Torre Gran / --- / Flor de *lliri-lliri* / flor de *lliri* blanc». En reprendre l'alt estil poètic per a la llengua moderna, no oblidà el mateix Milà la vella variant emfàtica: «Serventa de la Verge, - Blanca d'Espill, / era conhort de pobres - y pelegrins, / per tots anomenada - 'la Flor de *llir*» (*Complanta d'En Guillem*, v. 12).

Ja fa moltes centúries que el llenguatge parlat ha arraconat la forma apocopada, però segueix usant *lliri* per denominar popularment moltes menes de flors i plantes (incloent-n'hi algunes que ni són liliàcies): vegeu-ne una autoritzada enumeració en Estan. Vayreda (*Treballs Inst.*^o *Cat. Hi. Nat.* 1919, 433-4); forma general a tot el territori lingüístic, des del cap del Pirineu (Tavascan, 1934) fins a l'extrem Migjorn: al Palmar de l'Albufera planten *lliri* als caixers de les sèquies per enfortir-les (1962).

El llatí *LILIUM* apareix en formes semblants en totes les llengües romàniques del SO.: port. i cast. *lirio*, oc. *lir* o *lliri*, piemontès *lliri*. Pertot, la mateixa dissimilació, i en la mateixa direcció que aquí: ha estat progressiva, no sols perquè aquest mot s'usa al més sovint darrere l'article plural, que en aquestes llengües termina en *-s* (la inicial era, doncs, quasi sempre una *l* recolzada), sinó perquè el resultat normal de la dissimilació de *l*, el so de *era*, no era possible al començament del mot, on només hi ha *erra*. No hi ha, doncs, raó per relacionar la forma romànica amb la grega, que és *λελιον*: el mot llatí i el grec sembla que provinueren, per via independent, d'una llengua mediterrània, potser camítica (cf. copte *πηρι*), on alternen formes amb *-r* i amb *-l* (Meillet, *Aperçu d'une hist. de la l. gr.*, p. 43; Niedermann, *Litbl.* XLV, 310; Walde-H.).

Però algun rastre de la forma amb *-l*- degué subsistir en el llatí hispànic (cast. ant. *lilio* en Berceo i A. de Palencia), com ho prova l'important NL nostre *Lillet* (*Pobla de ~*, *LILLETUM* 'plantada de lliris') i els compostos com *julivert*, *joligroc* etc. estudiats a *JULIVERT*.

DERIV.: *Lliriada*. *Llirials*. *Llirió*. Cultisme: *Liliaci*. *Llirets* 'gladiolus tristis'; *lliroia* usat repetidament per Verdàguer com a nom d'una planta boscana: no sembla que sigui la flor sinó la planta en general: un i altre antecedent, junt amb els antics compostos de *LILIUM* (com *giriblau*, *joligroc* etc.), estudiats a *JULIVERT*, demostren que el mot tendia a ampliar el seu radi semàntic, aplicant-se a elements vegetals que, en diverses formes, i de més lluny o més a prop, evocaven menes de liliàcies: d'on el ribagorçà *llireta*, que a Va-